

Nova Gorica, 4. februar 2020

RAK JE JAVNOZDRAVSTVENI PROBLEM!

4. februarja obeležujemo Svetovni dan boja proti raku. Rak je kronična bolezen, ki postaja v Sloveniji in v svetu vedno večji javnozdravstveni problem. Njegova pojavnost narašča. Tako v Sloveniji vsako leto na novo zboli okrog 15.000 ljudi, približno polovica od tega jih umre. Po podatkih REGISTRA RAKA RS je v letu 2016 na novo z rakom zbolelo 15.118 ljudi. Najpogostejši raki so: raki kože (brez melanoma), prostate, pljuč, dojk in debelega črevesa in danke (RDČD). V prihodnje lahko predvsem zaradi starajoče se populacije pričakujemo, da bo število na novo obolelih le še naraščalo.

Tabela 1: Incidenca – VSI RAKI, Slovenija in Goriška zdravstvena regija, 1980-2016

Slovenija: pojavnost - vsi raki moški in ženske 1980 – 2016			
	Moški	Ženski	Oba spola
1980	2585	2629	5214
1985	2847	2709	5556
1990	3324	3184	6508
1995	3984	3771	7755
2000	4691	4469	9160
2005	5748	5421	11169
2010	7193	6180	13373
2015	7898	6499	14397
2016	8144	6974	15118

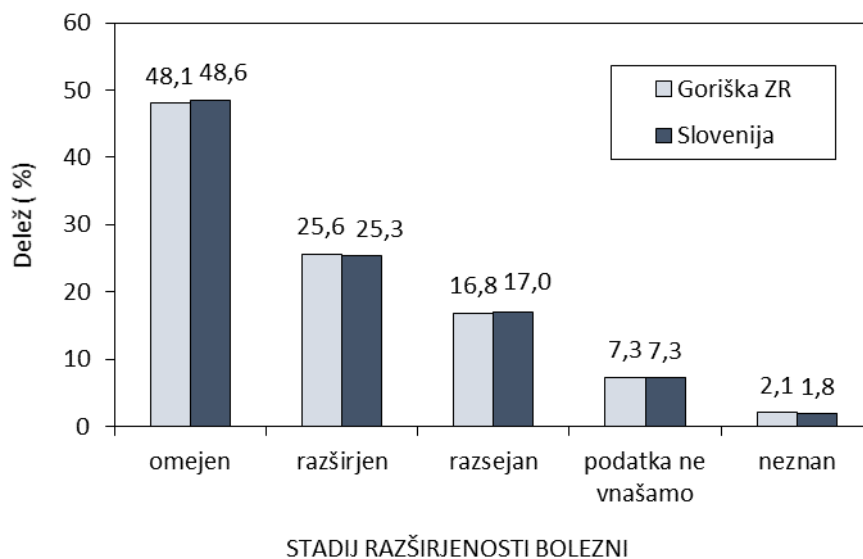
Goriška: pojavnost - vsi raki moški in ženske 1980 – 2016			
	Moški	Ženski	Oba spola
1980	150	134	284
1985	195	143	338
1990	188	150	338
1995	244	201	445
2000	246	261	507
2005	273	258	531
2010	327	307	634
2015	457	344	801
2016	443	380	823

Vir: Slora, 4. 2. 2020

Poleg različnih dejavnikov iz okolja porast se zlasti pripisuje hitremu staranju prebivalstva. Delež umrljivosti zaradi raka tudi narašča, pri ženskah je že drugi, pri moških pa prvi vzrok smrti. Zato bo tudi Evropske komisije letos v Bruslju obeležila Svetovni dan boja proti raku, 4. februar, z oznanitvijo skupnih prizadevanj za nov **Evropski načrt premagovanja raka** na vseh področjih: preventivo, diagnostiko, zdravljenje in celostno rehabilitacijo.

Žal, Slovenija še vedno zaostaja za razvitimi državami EU po zgodnjem odkrivanju raka, prav tako je nižja tudi stopnja preživetja, ki pa je v najtesnejši povezavi prav z zgodnjim odkrivanjem bolezni (slika 1.). Stanje na tem področju lahko občutno izboljšamo z boljšo odzivnostjo v državne presejalne programe: **SVIT, DORA in ZORA za zgodnje odkrivanje predrakavih in rakavih sprememb**, kajti 70-odstotna odzivnost in več (vsaj 75 %) v programe, daljša preživetja in manjša umrljivost.

Slika 1: Stadiji - VSI RAKI, Slovenija in Goriška, 10-letno povprečje 2007-2016 (Vir: Slora, 4. 2. 2020)

Iz vpogleda v Tabelo 2 jasno izhaja, da Slovenija glede na Evropo nekoliko izstopa v negativnem pri vseh rakih (razen raka dojk), seveda z vidika pojavnosti in umrljivosti zaradi raka. Kljub temu, da imamo vrhunsko onkološko medicino znotraj zdravstvenega sistema, na Onkološkem inštitutu in klinikah, a vse kaže, da institucije sistema samo do neke mere zadostijo vsem potrebam bolnikov. Zato je tukaj potrebno omogočiti in razvijati delovanje tudi civilnega sektorja in nevladnih organizacij.

Tabela 2: napovedi WHO pojavnosti in umrljivosti zaradi najpogostejših rakov (Slovenija/Evropa)

Estimated age-standardized incidence and mortality rates (World) in 2018, all cancers, both sexes, all ages

	Slovenia		Europe	
	Incidence	Mortality	Incidence	Mortality
Prostate	79.3	14.4	62.1	11.3
Breast	68.5	13.4	74.4	14.9
Colorectum	41.1	12.5	30.0	12.6
Lung	32.9	27.0	29.8	23.5
Melanoma of skin	18.6	2.7	11.2	1.7
Corpus uteri	18.5	3.1	15.8	2.9
Non-Hodgkin lymphoma	11.8	4.3	8.1	2.6
Kidney	10.5	3.5	9.6	3.1
Testis	10.5	0.30	6.2	0.40
Bladder	10.4	2.7	11.3	3.0

Vir: http://gco.iarc.fr/today/online-analysis-dual-bars-2?v=2018&mode=cancer&mode_population=regions&population=250&populations=250&key=asr&sex=0&cancer=39&type=0&statistic=5&prevalence=0&population_group=0&ages_group%5B%5D=0&ages_group%5B%5D=17&nb_items=10&group_cancer=1&include_nmssc=1&include_nmssc_other=1&dual_distribution=1&population1=250&population2=554&show_values=false&type_multiple=%257B%2522inc%2522%253Atrue%252C%2522mort%2522%253Atrue%252C%2522prev%2522%253Afalse%257D&population_group_globocan_id=&type_s ort=0#collapse-group-1-0

Skozi izvajanje Državnega programa za obvladovanje raka (DPOR) 2017-2021 je med drugim poudarjen **pomen celostne obravnave in rehabilitacije** bolnikov z rakom, pri čemer imajo veliko vlogo tudi civilna društva in združenja, predvsem kot sodelovanje z vsemi družbenimi deležniki v skupnostnem pristopu in v programih integrirane preventive ter krepitve zdravja. NVO upoštevamo načelo inkluzije in se s svojimi storitvami prilagajamo posameznim vrstam potreb kroničnih in rakavih bolnikov, saj s sorazmerno majhnimi vložki ozaveščamo (denimo skozi 12 preprostih nasvetov proti raku – Evropski kodeks) in tako skušamo opolnomočiti bolnike, starejše, kronične bolnike, oziroma vse ljudi, ki so pomoči potrebni.

Pridr. prof. dr. Marko Vudrag, dr. med.
Predsednik Društva ko-RAK.si